

MALERIENE I KONGSBERG KIRKE

GUNVOR THINGSTAD BØEN

Maleriene i Kongsberg kirke

GUNVOR THINGSTAD BØEN

Foto:
Vidar Skaar Borgersen

Innhold

Innledning	7
ERIC-GUSTAF TUNMARCK	8
Takmaleriet:	10
Jesus på Forklarelsens berg - Disiplene får se Jesu herlighet	10
Maleriet over utgangene	12
Jesus i Getsemane - Jesus i urtegården	12
Den oppstandne	13
Barokkens illusjonsmaling i kirken	14
Legenden om apostelen St. Jakob	15
NIELS NIELSEN THAANING	16
Maleriene på Kongestolveggen:	16
Kristi befaling til sine disipler	16
Evangelistene Matteus, Markus, Lukas og Johannes	17
Evangelisten Matteus	18
Evangelisten Markus	18
Den døve som hadde vondt for å tale	19
Jesus helbreder en gutt med en ond ånd	20
Aron, bror til Moses	20
Budskapet til Maria	21
Jesus blir båret fram i tempelet	22
Jesus Kristus	23
Jesus blir født	24
Omskjærelsen - Jesus får navn	25
Vismennene hyller Jesus	25
Moses og lovtavlene med de ti bud ved Sinaifjellet	26
Flukten til Egypt	27
Maria, Jesu mor	28
Jesus og barna	28
Den takknemlige samaritan	29
Kvinnen som rørte ved Jesu kappe	30
Evangelisten Lukas	31
Evangelisten Johannes	31
Misjonsbefalingen og avskjed	32
Maleriene på alterveggen:	33
Nattverden	33
Jesus som barn i tempelet	34
Fotvaskingen	35
JOHAN DIDERICH VON DRAM	36
Maleriet på sydsiden av alterveggen:	37
Judas og de tretti sølvpengene	37
Kilder	39

Innledning

De bibelske fortellingene som ligger til grunn for maleriene i Kongsberg kirke, er hentet fra Det gamle Testamente og Det nye Testamente. De fire evangelistene Matteus, Markus, Lukas og Johannes står foran i Det nye testamentet, og skriver om hendelser fra Jesu liv.

I den første kristne menigheten var det mange som hadde sett og hørt Jesus tale, og kunne fortelle om ham. Det var ikke nødvendig med noen bøker om Jesu virksomhet. Ordene og gjerningene hans hadde gjort så dypt inntrykk på disiplene at de ikke glemte dem igjen, og møtet med den oppstandne frelser hadde overbevist dem om at han var Herren. Etter hvert begynte disiplene å bli gamle. Da ble det nødvendig å få skrevet ned det som Jesus hadde sagt og gjort. Dermed kunne det bli bevart for ettertiden og bli lest høyt i menigheten. Noen av hendelsene i Jesu liv og noen av talene hans er antakeligvis skrevet ganske tidlig.

Til å begynne med ble Det nye testamente skrevet på papyrusruller. De var laget av marginen på de trekantete stenglene til en sumplante i oldtidens Egypt. De fremstilte arkene ble føyd sammen til lange ruller, kjent fra ca. 300 år før Kristi fødsel.

Kongsberg kirke ble innviet 17. september 1761. På den tiden var det ikke så mange som kunne lese og skrive. Derimot kunne menigheten etter hvert ha gleden av å se på malerkunsten i taket, på Alterveggen og Kongestolveggen. I Kongsberg kirke malte Eric-Gustaf Tunmarck fra Sverige og Niels Nielsen Thaaning fra Danmark til sammen 26 store og små malerier. Disse ble malt rett på veggen, så de kan ikke flyttes. Midt på Kongestolveggen begynner en bildeserie som handler om juleevangeliet. På Alterveggen ser vi malerier fra påskeevangeliet, unntatt Jesus i templet da han var 12 år gammel. Her er det vakre, utskårne, forgylte rokokkorammer på maleriene. De er skåret av treskjæreren Hendrich Bech fra Danmark.

Kongsberg Sølvverk feirer sitt 400-årsjubileum i 2023-2024. Kongsberg kirke har spilt en viktig rolle i Sølvverkets historie. Oberberghauptmann Joachim Andreas Stukenbrock (1698–1756), var fra Tyskland, han var kirkens arkitekt, men opplevde ikke å se kirken sin ferdig. Michael Heltzen (1712-1770) ble den første norske Oberberghauptmann som overtok ledelsen ved Sølvverket, og han fullførte den storslåtte og svært moderne, protestantiske kirken.

Ved 400-årsjubileet blir det hengt opp portretter av Stukenbrock og Heltzen utenfor Kongelosjen i kirken, til minne om at det var Kongsberg Sølvverk som satte opp og bekostet denne kirken, godt hjulpet av Bergstadens innbyggere.

Eric-Gustaf Tunmarck

Oppførelsen av den nåværende store vakre kirke på Kongsberg er et av de betydeligste kunstneriske byggverk i Norge på 1700-tallet. Den ble bygd etter dimensjoner og med et praktutstyr som er temmelig enestående i vårt land. Den fikk en størrelse, og et arkitektonisk og dekorativt utstyr som vakte oppsikt i ”den fjerntliggende bergstad.”

Når det gjelder Norge, ser det ut til at vårt land var avtager av et visst antall håndverkere fra Danmark, Sverige og flere andre land i Europa. Det ga muligheten til å søke lykken eller et brukbart utkomme under enklere forhold enn i hjemlandet.

Maleren Eric-Gustaf Tunmarck (1729-1789) kom fra Sverige. Som 15-åring ble han innskrevet i Göteborgs Stadz Konst- och Målare Gille i 1744, som malerlærling hos Jacob Schönfeldt. Han skulle lære seg tapet- og malerhåndverk. Han har også lært å male takmalerier av Christian Schönfeldt, Jacob Schönfeldts far, som var en av Göteborgs ledende mestere på kirkemalerier. Christian Schönfeldt ble kjent for å ha dekorert mange kirketak i Vest-Sverige med religiøse fremstillinger. Læretiden til E.G. Tunmarck ble avsluttet 3. mai 1749.

Fra omkring 1760 markerte Tunmarck seg i Kongsberg og Drammensområdet. Det var på den tiden den nye kirken i Bergstaden Kongsberg skulle fullføres. Den 22. april 1760 skal Tunmarck ha gått til alters i Kongsberg kirke. I kommunikantboken for 1760 kalles han ”Mahler-Svend fra Sverig.” Han hadde med seg flytteattest fra soknepresten i Holmestrand.

Den første entreprenøren for malerarbeidet i Kongsberg kirke var maler og skildrer Søren Daugaard, som arbeidet i kirken fra 1759. Det første store malerarbeidet var det mektige takmaleriet som var under planlegging. Tunmarck kan ha vært assistent og utført maleroppgaver hos Søren Daugaard, og assisterte ham med å lage en modell av takmaleriet til sesjonsmøtet 1. april 1760. Ikke lenge etter ble Daugaard utnevnt til skoginspektør ved Sølverket. Da overtok Johan Diderik von Dram som malerentreprenør etter Daugaard med ansvar for anstrykerarbeid, marmorering og forgylling.

Tunmarck ble betrodd den krevende oppgaven å male det store takmaleriet, også kalt plafondmaleriet. Det kalles både ”Transfigurasjonen” og ”Forklarelse på Berget.” Bibelteksten i Det nye testamente har overskriften: ”Disiplene får se Jesu herlighet.” Forbildet er hentet fra Merians bibel, som igjen er inspirert av Rafaels maleri, ”Transfigurasjonen,” i Vatikanmuseet i Roma. Maleriet er formet som et blikk opp i skyene, og viser den forklarede Kristus i lysglorie med blekrøde og lysblå draperier. Kristusskikkelsen svever som et lysende midtpunkt, og er omgitt av profetene Moses, med lovtavlene som attributt, og Elia sittende i skyer på begge sider. Moses hadde tidligere opplevd Guds nærhet ved den brennende tornebusken, og Elia fikk beskjed om å gjemme seg i en fjellkløft mens Gud dro forbi. Apostlene ser vi i skyer nederst i maleriet, de holder seg for øynene for å skjerme seg mot det intense, blendende lyset fra Kristus-skikkelsen og det himmelske lys. Tunmarck har sløffet bakken som de tre disiplene sitter på, og isteden lagt scenen til himmelens skyer hvor englebarn svever rundt.

Nederst er det dype gråtoner, men på sidene opp mot Kristus blir fargene lysere, og man får glimt av blå himmel. Høydepunktet ser man øverst ved den forklarede Kristus i lysglorie som svever frem i en krans av hvite skyer og med duen og en hånd over seg.

De tre apostlene nederst er malt i kraftige farger. Apostelen Johannes, til venstre, er kledd i en sinober-rød eller høyrød kappe og hvit kjortel, med sterkt lys over seg av glansen fra Kristus. Apostelen i midten er malt i mørk blått og oker, det er apostelen Jakob, med pilegrimshatt og veske som attributt, og som vender hodet vekk fra det blendende lyset fra Kristus. Apostelen til høyre, i rosa kjortel og mosegrønn kappe, er apostelen Peter med kortklipt hår og skjegg. Øverst ser vi Kristus i blek plommefarget kjortel og mosegrønn kappe.

Komposisjonen er ganske omarbeidet i forhold til Rafaels maleri. I takmaleriet i Kongsberg kirke ser vi ikke noe av berget og landskapet som ligger nederst i bildet hos Rafael. Han malte det som hendte like etterpå da de kom ned fra fjellet. Mange mennesker er samlet omkring Jesus. En far ber om hjelp for sin syke sønn, og han blir helbredet. Hele maleriet er preget av dramatiske hendelser som Jesus, Peter, Jakob og Johannes fikk oppleve sammen. I 2. Peters brev 1,16-18 kan vi lese hva Peter mintes fra denne dagen. ”Det var jo ikke oppdiktete sagn vi holdt oss til da vi kunngjorde for dere vår Herre Kristi kraft og hans

komme. Nei, vi var øyenvitner og så hans guddommelige storhet. For han fikk ære og herlighet av Gud Fader den gangen røsten lød mot ham fra den høyeste herlighet: Dette er min sønn den elskede, som jeg har behag i. Vi hørte selv denne røsten lyde fra himmelen, da vi var sammen med ham på det hellige fjell.”

Bildet i Kongsberg kirke er malt på selve planketaket og omgitt av en rikt profilert og forgylt rokokko-ramme med kraftige kartusjer på sidene. Tunmarck har også malt sky- og himmelmaling mellom alterveggen og orgelgalleriet.

Rafaels siste altertavle, ” Forklarelsen på berget,” ble ikke ferdig, men ble avsluttet av assistenten Giulio Romano. Rafael døde på sin fødselsdag 6. april i året 1520. Begravelsen ble holdt i Vatikanet med den store, uferdige altertavlen foran kisten. ”Forklarelsen på berget” er mye brukt som motiv i den ortodokse ikontradisjonen.

”Transfigurasjonen”
(Forklarelsen på berget)
malt av Rafael i 1520.

Takmaleriet

JESUS PÅ FORKLARELSENS BERG

DISIPLENE FÅR SE JESU HERLIGHET

Den svenske kirkemaleren Eric-Gustaf Tunmarcks første store oppgave i Kongsberg kirke var å male scenen fra Forklarelsens berg i taket, etter et stikk bygd på Rafaels kjente maleri med samme navn i Vatikanet. Den riktige plassering for dette bildemotivet skal være over alterpartiet, som et blikk opp i skyene. Kristus svever som et lysende midtpunkt omgitt av Moses og Elia. Disiplene Peter, Jakob og Johannes ser vi nærmere orgelfasaden. Disiplene skulle være øyenvitner til det som skjedde overfor alle oss andre. Små engler og engehoder med vinger flyr rundt. Himmelen åpner seg rundt Kristus, en due og en hånd vises svakt over hodet på Kristus. Følelsen av vektløshet forsterkes av Tunmarcks store takmaleri, ferdig i 1761, som viser oss en himmelsk scene. Vi får følelsen av at vi ikke ser på et tretak, men rett opp i luft og blå himmel, inn i uendeligheten. Det var denne effekten kunstnerne i barokktiden ville oppnå da de malte innsiden av kuplene på kirkene slik at det nesten ikke var til å se hva som var fysisk jordisk rom, og hva som var luft og himmel.

Nederst er det dype gråtoner, men på sidene og oppover mot Kristus blir tonene lysere, og man får glimt av blå himmel. Høydepunktet ses øverst ved Kristus, som svever frem i en krans av skyer og med duen og en hånd over seg.

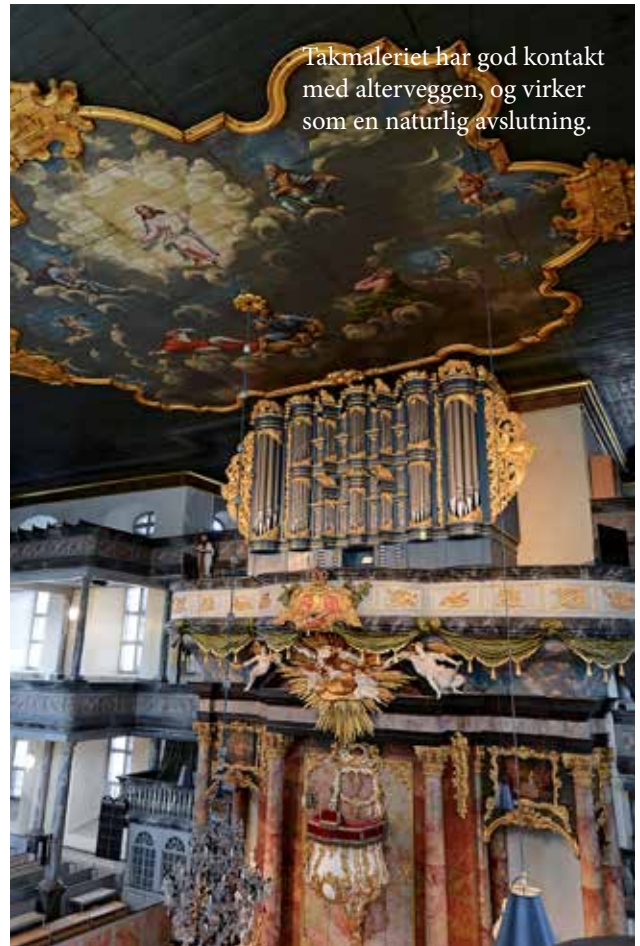
De tre apostlene i skyene nær orgelfasaden er malt i kraftige farger. Johannes har sinoberrød kappe og hvit kjortel. Jakob, i midten, har pilegrimshatt og veske på hoften og klær i dyp blått og oker. Apostelen til høyre i rosa kjortel og mosegrønn kappe er Peter. Han har krøllete hår og skjegg. Moses med lovtavlene, de ti bud, og profeten Elia er malt i lysere fargetoner. Øverst møter vi Kristus i blek plommefarget kjortel og blå-grønn kappe.

Lukas 9, 28-36:” Omkring åtte dager etter at han hadde sagt dette, tok han med seg Peter (til høyre med krøllete hår og skjegg), Johannes (til venstre med rødt klede) og Jakob (i midten med pilegrimshatt og veske ved hoften) og gikk opp i fjellet for å be. Og mens han ba, fikk ansiktet hans et annet utseende, og klærne ble blendende hvite. Med ett sto det to menn og snakket med ham; det var Moses (med lovtavlene og de ti bud) og Elia. De viste seg i herlighet og talte om den utgangen livet hans skulle få, om det han skulle fullføre i Jerusalem. Peter og de andre hadde falt i dyp søvn. Nå våknet de og fikk se hans herlighet og de to mennene som sto sammen med ham. Da mennene skulle til å forlate ham, sa Peter til Jesus:” Mester, det er godt at vi er her. La oss bygge tre hytter, en til deg, en til Moses og en til Elia”- han visste ikke selv hva han sa. Mens han talte, kom det en sky og skygget over dem, og da de kom inn i skyen, ble de grepet av frykt. Det lød en røst fra skyen:” Dette er min Sønn, den utvalgte. Hør ham!” Og da røsten lød, var det ingen annen å se, bare Jesus. Disiplene tidde med dette. På den tiden fortalte de ikke til noen hva de hadde sett.”

Motivet Jesus på Forklarelsens berg er det viktigste i bysantinsk kunst. I Østkirken var det en bevegelse som mente at det fantes et uskapt lys, som mystikerne gjennom bønn og meditasjon mente de kunne skue. Det var dette lyset disiplene kunne se rundt Jesus.

Rafaël var en italiensk maler, arkitekt og arkeolog. Hans kunst representerte høydepunktet i Renessansens ambisjoner om å ikke bare fornye antikken, men løfte den opp på et høyere estetisk nivå. Antikkens idealiserte figurfremstilling blir hos Rafaël transformert til beåndet skjønnhet. Det spesielle ved denne skjønnheten er dens forankring i tro og teologi, men også i formgivingen av motivet. Guds lys gir fargen og formen en ny dimensjon. Rafaels berømmelse i høyrenessansen var på samme mesterskapsnivå som Leonardo da Vinci og Michelangelo, og hans kunst og skjønnhetsidealer ble normdannende i flere hundre år etterpå.

I 1508 reiste Rafaël til Roma på oppdrag av pave Julius 2. for å utsmykke tre værelser i Vatikanet med fresker: Rafaels Stanzer, Camera della Signatura og Skolen i Athen. Han ble bare 37 år, født på en langfredag og han dør på en langfredag. I løpet av sitt korte yrkesaktige liv skapte han en rekke mesterverker som ettertiden har beundret. Rafaels mange malerier av engler og madonnaer med barn ble kopiert og masseprodusert som glansbilder og postkort fra tidlig på 1800-tallet.

Takmaleriet har god kontakt med alterveggen, og virker som en naturlig avslutning.

Maleriet over utgangene

JESUS I GETSEMANE - JESUS I URTEGÅRDEN

”Da de kom til et sted som heter Getsemane, sa han til disiplene:” Sett dere her mens jeg ber!” Så tok han med seg Peter, Jakob og Johannes. Han ble grepet av angst og gru, og han sa til dem: ”Min sjel er tynget til døden av sorg. Bli her og våk!” Han gikk fram et lite stykke, kastet seg til jorden og ba om at timen måtte gå ham forbi, om det var mulig. Han sa: ”Abba, Far! Alt er mulig for deg. Ta dette begeret fra meg! Men ikke som jeg vil, bare som du vil.” Da han kom tilbake og fant dem sovende, sa han til Peter: ” Simon, sover du? Klarte du ikke å våke en eneste time? Våk og be om at dere ikke må falle i fristelse! Ånden er villig, men kroppen er svak.” Igjen gikk han bort og ba med samme ord. Da han kom tilbake, fant han dem igjen sovende, for øynene deres var tunge av søvn. Og de visste ikke hva de skulle svare ham. Han kom til dem for tredje gang og sa:” Dere sover og hviler fremdeles. Nå er det avgjort. Timen er kommet. Menneskesønnen skal overgis i synderes hender! Han som forråder meg er nær.” (Markus 14, 32-42)

(over utgangen mot syd)

Edward Poyson Hammond
skrev denne salmen i 1866:

Den stunda i Getsemane
eg aldri gløyma kan
då du låg skjelvande på kne,
min Gud og Frelsar sann.

Omkvede:

Getsemane, Getsemane,
der du, vår Frelsar god,
for oss låg skjelvande,
så sveitten draup som blod.

Du sorgtyngd inn i hagen kom,
og stridde sårt for oss,
du tok vår synd, vår død og dom,
du bar det til din kross.

Av kjærleik der du sveitta blod,
av kjærleik der du bad,
av kjærleik skjelvande du stod,
så eg går frelst og glad.

Men vil min kjærleik kolna av,
min Frelsar, eg deg bed:
«Å, minn meg om din kross, di grav
og om Getsemane.»

DEN OPPSTANDNE

”Tidlig om morgenen den første dag i uken, mens det ennå er mørkt, kommer Maria Magdalena til graven. Da ser hun at steinen foran graven er tatt bort. Hun løper av sted og kommer til Simon Peter og den andre disippelen, han som Jesus hadde kjær, og hun sier: «De har tatt Herren bort fra graven, og vi vet ikke hvor de har lagt ham.» Da dro Peter og den andre disippelen ut og kom til graven. De løp sammen, men den andre disippelen løp fortere enn Peter og kom først. Han bøyd seg fram og så linklærne ligge der, men gikk ikke inn i graven. Simon Peter kom nå etter, og han gikk inn. Han så linklærne som lå der og tørkleet som Jesus hadde hatt over hodet. Det lå ikke sammen med linklærne, men sammenrullet på et sted for seg selv. Da gikk den andre disippelen også inn, han som var kommet først til graven. Han så og trodde. Fram til da hadde de ikke forstått det Skriften sier, at han måtte stå opp fra de døde. Disiplene gikk så hjem.” (Johannes 20, 1-10)

Barokkens illusjonsmaling i kirken

Himlingen på kirkerommets tak danner en veldig horisontal flate uten understøttelse av søyler. Dette skyldes kirkens arkitekt, J. A. Stukenbrocks sikre og elegante bærekonstruksjoner. Konstruksjonen er mesterlig gjennomtenkt og dristig. Taket er opprinnelig malt i blåtoner, men har falmet en del. At det ikke er søyler som holder taket oppe, gir en følelse av vektløshet.

Den kraftige gesimsen rundt hele kirkerommet er på en mesterlig måte utvidet ved den dekorative maling. Gesimsen er kanten som avslutter veggen og danner overgang til taket. Det er som om taket vil løfte seg som en virkelig himmel. Det er Tunmarck som utførte den illusjonistisk malte gesimsen med rokokkodekorasjoner i grisaille (maleri i gråfarger). Den innerste, kraftige listen er marmorert i rødt og gråhvitt. Så fortsetter en forgylt list og deretter et felt med vanlig takmaling. Litt lenger inn på gesimsen har Tunmarck malt rokokkodekorasjoner i gråtoner. Det er en ornamentfrise (utsmykket felt under taklist) i samme frodige rokokkokarakter som den omkring dørøverstykkene. Tunmarck varierer frisen rundt hele taket med forskjellige store, sammenhengende rokokkodekorasjoner. Fargene er hovedsakelig i grått og hvitt. Den kan minne om en sammenhengende akantusranke som vokser rundt hele taket.

Står vi på kirkegolvet og ser opp på de to øverste galleriene, ser vi at de er malt med sorte kanter øverst og nederst. Da får vi en følelse av at galleriene virker lavere og avstanden til taket blir større. Som en illusjon kan det se ut som om vi ikke ser rett opp i taket, men derimot opp i luft og blå himmel, ut i uendeligheten. Det er som om taket vil løfte seg som en virkelig himmel, som åpner seg ved det mektige takmaleriet der den forklarede Kristus lyser mot oss. Takmaleriet, som er omgitt av den rikt svungne forgylte list, blir av noen kalt en medaljong.

Kunstnerne i barokktiden ville oppnå denne virkningen når de malte innsiden av kuplene i kirkene blå, slik at det ikke var til å se forskjell på om det var fysisk, jordisk rom eller om de så rett opp i himmelrommet. Kongsberg kirke er bygd som en barokk-kirke, men taket under den virkelige kuppelen i tårnet er tett. Likevel er det som om himmelen åpner seg på en illusjonistisk måte i takmaleriet, rundt den forklarede Kristus i lyset fra himmelen, det himmelske lys. I Kongsberg kirke oppdager man tydelig barokkens trang til utvidelse av rommets grenser. Etter innvielsen 17. september 1761 har Tunmarck arbeidet med den rike marmoreringen i kirken.

Mens Tunmarck var på Kongsberg skal han også ha malt marmorering i den tyske prestegården som lå i nærheten av Naufgården.

Parti i taket av den kraftige gesimsen. Malt av Eric-Gustaf Tunmarck.

LEGENDEN OM APOSTELEN ST. JAKOB

Det finnes flere legender om hvordan apostelen Jakob ble Spanias skytshelgen. Etter den første pinse reiste apostlene til alle verdenshjørner for å forkynne evangeliet. Jakob reiste til det vi i dag kaller Spania, der virket han i syv år. Sammen med noen disipler dro han tilbake til Jerusalem, der han i år 44 ble halshogd av kong Herodes Agrippa. Jakob ble den første apostel som ble martyrt. Det finnes flere bekræftelser om hva som hendte før han ble henrettet. Vakten som førte ham inn i rettssalen, ble så beveget da han så Jakob vitne, at han tilstod at han var en kristen. Så ble de begge bortført sammen, og på veien ba han Jakob om å tilgi han. Jakob sa: »Jeg ønsker deg fred», og kysset ham. Så ble begge halshogd på samme tid. Jakobs disipler Athanasius og Theodore brakte hans legeme ned til kystbyen Jaffa, der en engel ventet med et skip av stein. Det kan nok bety at det var et skip som fraktet malm. Engelen styrte båten med Jakob og disiplene om bord tilbake til Spania, og landet i Iria Flavia der han tidligere hadde begynt å misjonere. Da båten seilte langs kysten av Galicia, passerte de et brudedefølge til hest som ble skremt av noe, og styrtet i sjøen med brudgommen i salen. Etter en stund ble hest og rytter kastet levende tilbake på land, som av en usynlig kraft. Begge var da helt dekket av kamskjell. St Jakob fikk senere æren for underet, og kamskjellet er blitt pilegrimenes symbol.

I moderne tid er kamskjellet blitt et symbol på menneskets reise gjennom livet. Lik en grav lukker kamskjellet seg rundt oss, og omslutter mennesket helt til den dag vi skal oppstå fra de døde. Det åpne kamskjellet blir dermed et bilde på oppstandelsen og håpet på et evig liv. Etter at båten landet i Iria Flavia, lukket den seg rundt Jakob som en sarkofag, og i denne ble han brakt i land. Dronning Lupa ble spurt om hjelp til å få Jakobs legeme fraktet inn i landet og begravd. Hun nektet dem dette, men da kongen ga sin tillatelse, måtte hun gi seg. Hun gav dem ei kjerre, og ba dem om å hente to okser som hun visste var ville. Disiplene hentet oksene, som oppførte seg som tamdyr, spente dem for kjerra, og oksene trakk vogna rett inn i slottet hennes. Da hun så dette, omvendte hun seg straks til kristendommen og lot slottet bli en kirke. Jakobs disipler fraktet liket noen mil inn i landet, begravde ham, og bygde en liten kirke over graven, men den forfalt etter hvert.

I år 813 e. Kr. hadde eneboeren Pelegius flere netter på rad sett et syn av dansende stjerner som samlet seg over et spesielt sted på marken. Han informerte biskop Theodemir av Iria Flavi, som fikk gravd opp dette stedet, og fant kistene med Jakob og hans to disipler. Kong Alfonso 2. ble underrettet om funnet, han ble den første som dro som pilegrim til St. Jakobs grav. Han fikk bygd en kirke over gravstedet, og etter hvert vokste det fram en by rundt denne kirken - Santiago de Compostella. Kongen utnevnte St. Jakob til skytshelgen for Spania.

Legenden om apostelen St. Jakob (i takmaleriet, under Jesus)

Niels Nielsen Thaaning

Maleren Niels Nielsen Thaaning, født i Danmark i 1732, død i 1779 i Kristiania, fikk Frederik 5. s kongelige tillatelse til å utsmykke Kongsberg kirke. I hans svennetid i København foregikk overgangen i dansk maleri fra italiensk-tyskpreget barokk til fransk rokokko. I Kongsberg kirke består Thaanings arbeider av 23 bilder, tre av dem på Alterveggen og resten på Kongestolveggen. Thaaning har brukt forbilder til en del av sine malerier. Disse forbildene er kobberstikk fra Heinrich Thomæson Gerners huspostill, Hellige Dagis Tanker, fra 1684. Han følger ikke forbildene slavisk, men likevel ganske nøye. Når det gjelder omgivelser og bakgrunn, maler han mer fritt med frodige, dramatisk belyste landskaper, antikke bygningsdeler, sarkofager og altere. Hans bilder har en varm, mild fargeholdning, med bruk av rødt, mildt blått, varmt rødbrunt, gulbrunt og grønnfarger som nærmer seg oliven. Thaaning har malt bildene rett på veggen på en tydelig rød undermaling, som skinner gjennom og binder bildene sammen. Hans malerier på Kongestolveggen viser en lang bildeserie. For å kjenne igjen historiene som ligger til grunn for maleriene, bør man kjenne til symboler som er kjente fra kunsthistorien.

I årene 1772 til 1779 var Thaaning tegnelærer ved Krigsskolen i Christiania, også kalt Den matematiske skole. I forbindelse med oppussingen av Akershus slottskirke, malte han anstrykerarbeid og marmorering på søyler og gesimser. Dette var sannsynligvis hans siste oppdrag. Niels Thaaning var blant de sentrale malerne innenfor Østlandets rokokkomaleri. Han tilhører tidens allsidige håndverksmalere med innflytelse fra dansk malerkunst i overgangen mellom barokk og rokokko.

Så følger Thaanings tjuetre malerier. Vi begynner fra nord på Kongestolveggen. Det er mange personer i maleriene til Thaaning, men det er ikke skrevet hvem de forskjellige personene er. Jesus skiller seg ut med glorie på hodet og et blått sjal over den rødbrune kjortelen, det samme har hans mor, Maria. Hun kan også ha ei åpen bok ved siden av seg, da hun kanskje kunne lese. Evangelistene har de tydeligste symbolene, Matteus har et menneske med vinger, også kalt «Det bevingede menneske,» Markus har en løve, Lukas har en okse og Johannes har en ørn. Apostelen Peter kan ha kortklipt hår og skjegg og Moses holder to lovtavler med de ti bud.

Maleriene på Kongestolveggen

KRISTI BEFALING TIL SINE DISIPLER

Det er en tidlig morgen ved Genezaretsjøen. En fiskebåt ligger klar ved stranden. Jesus står i midten, med blå kjortel og glorie, disiplenes navn er: Simon Peter, hans bror Andreas, Jakob, sønn av Sebedeus, og hans bror, Johannes, så Filip og Bartolomeus, Tomas og tolleren Matteus, Jakob, sønn av Alfeus, og Taddeus, Simon Seloten og Judas Iskariot, han som forrødte ham.

EVANGELISTENE MATTEUS, MARKUS, LUKAS OG JOHANNES

Da evangeliene om Jesu liv ble nedtegnet, var det Matteus, Markus, Lukas og Johannes som stod for dette arbeidet. De fire evangeliene danner grunnlaget for historier om Jesu liv og lære, med særlig vekt på hans død og oppstandelse. Selv om det er den samme historien de gjengir, gjør de det på forskjellige måter. Dette skyldes at de legger vekt på forskjellige ting, at de er blitt til i forskjellige miljøer, og er skrevet til forskjellige mottakere. Budskapet til evangelistene er å forkynne troen på den levende Jesus som hadde stått opp fra de døde. De tre første evangeliene kalles synoptiske evangelier (av gresk "synopsis", "å se sammen", "samsyn"). Disse evangeliene har så mye stoff felles at de kan settes ved siden av hverandre og sammenliknes vers for vers. Likheten mellom de tre kommer av at de gjør bruk av felles kilder. Den vanligste forklaringen på dette er at Matteus og Lukas bygger på Markus, som er det eldste, men også på en annen kilde, Talekilden, (etter tysk "Quelle", "kilde"). Men de har også stoff som er spesielt for det enkelte evangeliet. Evangeliet etter Johannes skiller seg på mange måter fra de andre. Det har et mer høytidelig språk, og bruker helt andre bilder. Hos Johannes beskriver Jesus seg selv som "livets brød, veien, sannheten og livet og det sanne vintre." Johannes legger vekt på å vise at Jesus er helt klar over at han er Messias, Guds sønn

Litt bakgrunnsstoff for evangelistenes symboler kan hjelpe oss til å finne ut hvem de forskjellige evangelistene er. Da israelittene under ørkenvandringen fra Egypt til Kanaans land skulle slå leir, ble de 12 stammer ordnet i 4 grupper, som hadde sine forskjellige fanemerker. Etter jødisk tradisjon skal disse merkene ha vært et menneske, en løve, en okse og en ørn. Evangelistsymbolene er noen av de mest brukte i kristenheten, og har vært brukt siden 400-tallet. De kan også knyttes til de fire skapningene det blir fortalt om i Åpenbaringen 4, 6-7: "Og i midten, rundt tronen, var det fire skapninger. De hadde øyne både foran og bak. Den første skapningen var lik en løve, den andre var lik en okse, den tredje hadde ansikt som et menneske, og den fjerde var lik en flygende ørn.»

Maleriene av de fire evangelistene på Kongestolveggen i Kongsberg kirke er små, koloristiske mester- verker. De er ordnet to og to. Evangelistene sitter i forgrunnen på den ene siden med bok og penn, og sine symboler ved siden av seg. Den andre siden av bildet åpner seg mot et luftig, sydlandsk landskap i det fjerne, med soldis over sletter. Figurene er vendt mot hverandre.

EVANGELISTEN MATTEUS

Det nye testamente begynner med evangeliet etter Matteus. Han sitter til venstre i bildet i rød kjortel og skriver i en bok. Bak ryggen ser vi «det bevingede mennesket» med menneskeansikt, fordi Jesus ble født julenatt som et menneske. Matteus begynner med Jesu menneskelige slektsregister, derfor skulle vesenet med menneskeansikt være symbol for Matteus. Han legger vekt på at Jesus oppfyller Skriftens profeti. Matteus står først av evangeliene, trolig fordi det i den tidlige kristendom av mange ble regnet som det eldste og det som ble mest brukt i kirkene. Det ble antakelig skrevet mellom 75-90 e. Kr.

Matteus

EVANGELISTEN MARKUS

Evangelisten sitter og skriver til høyre i bildet. Løven ligger her ved føttene til Markus, den blir kalt ørkendyret. Både Matteus og Markus sitter ute i et idyllisk, sydlandsk landskap og skriver. Det ser ut som landskapet binder sammen maleriene av Matteus og Markus. Løven er Markus' symbol, fordi Markus begynner sitt evangelium med Jesus og Johannes i ørkenen. Markusevangeliet er hovedkilde og mønster for Matteus og Lukas. Markus skal etter tradisjonen ha grunnlagt menigheten i Alexandria, og lidd martyrdøden der. I året 828 e. Kr. ble hans påståtte levninger ført til Venezia, der San Marco-kirken ble bygd for å huse dem. Han er Venezias skytshelgen. Markusevangeliet ble skrevet før år 70 e. Kr.

Markus er en av de 12 apostler. Han er nevnt i Apostlenes gjerninger, og følger Paulus på hans misjonsreiser. Han slår seg ned i Roma, og hjelper til å forkynne evangeliet. Relikviene til Markus ble brakt til Venezia fra Alexandria i året 829. Markuskirken ble grunnlagt i 1063 for å gi plass til skrinet som rommet relikviene.

Markus

DEN DØVE SOM HADDE VONDT FOR Å TALE

”Siden forlot han Tyros-området igjen. Han tok veien om Sidon og dro mot Galileasjøen gjennom Dekapolis-landet. De førte til ham en mann som var døv og hadde vondt for å tale, og de ba ham legge hendene på ham. Jesus tok ham med seg bort fra mengden. Han stakk fingrene i ørene hans, tok spytt og berørte tungen hans. Så løftet han blikket opp mot himmelen, sukket og sa til ham:” Effata!” – det betyr:” Lukk deg opp!”

Straks ble ørene hans åpnet, båndet som bandt tungen hans, ble løst, og han snakket rent. Jesus forbød dem å fortelle dette til noen. Men jo mer han forbød det, dess mer gjorde de det kjent. Folk var overveldet og forundret og sa:” Alt han har gjort, er godt. Han får døve til å høre og stumme til å tale.” (Markus 7, 31-37)

JESUS HELBREDER EN GUTT MED EN OND ÅND

”Neste dag, da de kom ned fra fjellet, ble han møtt av en stor folkemengde. En mann i mengden ropte:” Mester, jeg ber deg: Se til sønnen min, han er det eneste barnet jeg har! Rett som det er, tar en ånd tak i ham. Den setter i et skrik og river og sliter i ham så han fråder. Den tar nesten livet av ham før den endelig slipper ham. Jeg ba disiplene dine drive den ut, men de var ikke i stand til det.” Da sa Jesus:” Du vantro og vrang slekt! Hvor lenge skal jeg være hos dere og holde ut med dere? Kom hit med sønnen din!”

Mens gutten ennå var på vei fram, kastet den onde ånden ham over ende og rev og slet i ham. Da truet Jesus den urene ånden og helbredet gutten og ga ham tilbake til faren. Og alle var overveldet av Guds storhet.” (Lukas 9, 37-43)

ARON, BROR TIL MOSES

I barokkens altertavler fra 1600- og 1700-tallet er det svært vanlig å se utskårne figurer av Moses og Aron stilt opp på hver sin side. I Kongsberg kirke er de naturalistisk fremstilt, der de står på plattformer dekorert med hodeskaller. Hodeskallene henspiller på lovens dømmende funksjon, i motsetning til frelsens livgivende. Aron var øversteprest, for han var flink til å tale. Gud sa til Moses hva slags klær Aron skulle ha på seg i prestatjenesten. Dette kan vi lese mer om i 2. Mosebok, kap. 28, 2-6: ”Du skal lage hellige klær for din bror Aron, til ære og til pryd. Så skal du si til alle som har visdom i hjertet, og som jeg har fylt med visdomsånd, at de skal lage klærne til Aron, så han kan helliges til prestatjeneste for meg. Disse klærne skal de lage: et bryststykke, en efod-drakt, en kappe, en rutet kjortel, en turban og et belte. Dette er de hellige klærne som de skal lage til din bror Aron og sønnene hans, så de kan være prester for meg. Til dette skal de

bruke gull, purpurblått, purpurrødt og karmosinrødt stoff og fint lin. Efod-drakten skal de lage av gull, purpurblått, purpurrødt og karmosinrødt stoff og fint, tvunnet lin.”

Aron skulle også være dommer, og da måtte han ha på seg en brystduk, den skulle være firkantet, og lages av de samme materialene som efoden. Det skulle være fire rader med edelsteiner i innfatning på den. I den ene raden skulle det være: rubin, topas, smaragd, i den andre raden skulle det være: turkis, safir og diamant, i den tredje raden skulle det være: opal, agat og ametyst og i den fjerde raden skulle det være: krysolitt, karneol og jade. Det skulle være tolv edelstener, og svare til navnet på Israels (Jakobs) tolv sønner. På hver stein skulle navnet på en av de tolv stammer være inngravert.

Når Aron skulle gå inn i helligdommen, skulle han ved sitt hjerte bære Jakobssønnenes navn på brystduken for dømsavgjørelser. På maleriet av Aron ser vi nederst et dødningehode. I barokken var dette mye brukt, og kalles *Memento Mori*. Dødningehodet under føttene på Moses og Aron henspiller på en latinsk frase: ”*Memento Mori*”. Dette sa slaven til seierherren da han ankom i triumftog til Forum Romanum i Roma. Det betyr: ”Jeg minner om at du skal dø.” Slaven stod bak på vogna til triumfatoren, og han hadde to oppgaver: Å holde seierskransen over hodet hans og stadig minne ham på, at selv om han var seierherre i dag, ventet en ny dag i morgen. Slaven gjorde dette ved å minne seierherren om at han var dødelig ved å hviske: ”*Memento Mori*” i øret på ham.

Aron (øverst på Kongestolveggen)

BUDSKAPET TIL MARIA

”Men da Elisabet var i sjetten måned, ble engelen Gabriel sendt fra Gud til en by i Galilea som het Nasaret, til en jomfru som var lovet bort til Josef, en mann av Davids ætt. Jomfruens navn var Maria. Engelen kom inn til henne og sa: ”Vær hilset, du som har fått nåde! Herren er med deg!” Hun ble forskrekket over engelens ord og undret seg over hva denne hilsenen skulle bety. Men engelen sa til henne: ”Frykt ikke Maria! For du har funnet nåde hos Gud. Hør! Du skal bli med barn og føde en sønn, og du skal gi ham navnet Jesus. Han skal være stor og kalles Den høyestes Sønn, og Herren skal gi ham hans far Davids trone. Han skal være konge over Jakobs hus til evig tid; det skal ikke være ende på hans kongedømme.”

Maria sa til engelen: ”Hvordan skal dette kunne skje når jeg ikke har vært sammen med

noen mann?” Engelen sa:” Den hellige ånd skal komme over deg, og Den høyestes kraft skal overskygge deg. Derfor skal barnet som blir født, være hellig og kalles Guds Sønn.

Og hør: Din slektning Elisabet venter en sønn, hun også, på sine gamle dager. Hun som de sa ikke kunne få barn, er allerede i sjetten måneder. For ingen ting er umulig for Gud.” Da sa Maria:” Se, jeg er Herrens tjenestekvinne. La det skje med meg som du har sagt.” Så forlot engelen henne. (Lukas 1, 26-38)

Denne scenen kalles Bebudelsen. Engelen Gabriel er kommet til Maria, hun sitter på en stol eller krakk. Oppunder taket ser vi en due, som er symbolet på Den hellige ånd. Kunstneren lar det ligge ei bok ved siden av henne, dette skal være et symbol som viser at kvinnen er Maria og kunne lese. I denne bildeserien er Maria kledd i samme farger som Jesus.

JESUS BLIR BÅRET FRAM I TEMPELET

”Da renselsetiden som Moseloven påla dem, var forbi, tok de ham med opp til Jerusalem for å bære ham fram for Herren. For det står skrevet i Herrens lov: Alt av hankjønn som åpner morslivet, skal være helligt Herren. De skulle også bringe det offeret som Herrens lov påbyr: et par turtelduer eller dueunger.

I Jerusalem bodde en mann som het Simeon. Han var rettskaffen og gudfryktig og ventet på Israels trøst. Den hellige ånd var over ham, og Ånden hadde latt ham få vite at han ikke skulle se døden før han hadde sett Herrens salvede. Nå kom han til tempelet, ledet av Ånden. Og da Jesu foreldre kom med barnet for å gjøre med ham som skikken var etter loven, tok Simeon barnet opp i armene sine. Han lovpriste Gud og sa: Herre, nå lar du din tjener fare herfra i fred, slik som du har lovet. For mine øyne har sett din frelse, som du har gjort i stand like for ansiktet på alle folk, et lys til åpenbaring for hedningene og ditt folk Israel til ære”.

Hans far og mor undret seg over det som ble sagt om ham. Og Simeon velsignet dem og sa til hans mor, Maria:” Se, han er satt til fall og oppreisning for mange i Israel, og til et tegn som blir motsagt - ja, også gjennom din egen sjel skal det gå et sverd. Slik skal de tankene mange bærer i hjertet, komme for dagen.

Det var en kvinne der som var profet, Anna Fanuelsdatter, av Asjers stamme. Hun var langt oppe i årene. Som ung hadde hun vært gift i sju år, og hadde siden levd som enke til hun nå var åttifire. Hun forlot aldri tempelet, men tjente Gud i faste og bønn natt og dag. I samme stund kom også hun fram og lovpriste Gud, og hun fortalte om barnet til alle som ventet på frihet for Jerusalem.

Da de hadde gjort alt som Herrens lov påbyr, vendte de tilbake til Galilea, til sin hjemby Nasaret. Og gutten vokste og ble sterk, fylt av visdom, og Guds nåde var over ham.” (Lukas 2, 22-40)

Rundt dem står levittene. Den gamle Simeon og profetinnen Anna anerkjenner barnet som den lovede Messias.

JESUS KRISTUS

Utenpå Brudelosjen ser vi Jesus som Allherskeren fremstilt med ”rikseple” i høyre hånd. Jesus og Maria (på den andre siden) er pendants, de representerer den nye pakt, på samme måte som Moses og Aron representerer den gamle pakt. Her er girlandere og kartusjer, men ingen hodeskaller. Det fører tankene hen på den frelsende funksjonen.

Jesus var en jødisk religionsstifter, og er den frelser som forkynnes i Det nye testamente. Navnet er sammensatt av hans navn Jesus (hebraisk Jeshua) fra Nasaret og det greske navn Khristos (latin Christus). Hans fødselsår og dødsår er usikre, men ifølge kildene levde han i noe over tretti år. De fleste opplysningene om ham fins i de fire evangelier. Kristussymboler fra århundrene nærmest etter Kristi fødsel er fisken og lammet. Det tydeligste Kristussymbolet i Kongsberg kirke er Lammet med seiersfanen i skulpturen Gloria over prekestolen. Et annet tegn er kristogrammet IX; i de første hundreårene var det et mer vanlig symbol enn det latinske kors med lang fot. IX er forbokstavene på gresk for Iesus Christos. Et av de mest fornemme tegn er Chrismategnet eller Kristusmonogrammet. Det er satt sammen av de to første bokstaver i det greske ord, Kristus: XP.

Kristendommen er den religion som grunner seg på Jesu liv og forkynnelse. Kristendommens historiske forutsetning er i vesentlig grad den jødiske religion. Kristne overtok jødernes hellige skrift, Det gamle testamente, og utvidet det med sin egen skriftsamling, Det nye testamente. Kirken omfatter nå tre konfesjonelle hovedgrupper: den romersk katolske kirke, den gresk ortodokse og de protestantiske eller evangeliske kirker.

De viktigste kildene vi har til Jesu liv har vi i evangeliene. Jesus ble regnet som utgangspunkt og er den sentrale skikkelsen i kristendommen. Han var fra byen Nasaret i Galilea, ble født i Betlehem og hadde flere søsken. Han var en galileisk jøde, som ble døpt av døperen Johannes. Han begynte sin egen forkynnergjerning ved å tale i forsamlinger, og slik fremførte han sitt budskap muntlig. Han ble ofte omtalt som rabbi. Han engasjerte seg i diskusjoner med jøder i samfunnet rundt seg hvordan man best kunne følge Gud, han helbredet syke, underviste gjennom liknelser og samlet etterfølgere. Han ble arrestert og dømt av jødiske myndigheter og videre overført til de romerske myndighetene. Han ble videre korsfestet på Pontius Pilatus' befaling. Etter hans død trodde hans etterfølgere på at han stod opp fra de døde, og samfunnet de dannet ble den kristne kirke.

Etter kristen tro ble Jesus unnfanget av Den hellige ånd, født av Jomfru Maria, utførte flere undere, grunnla kirken, døde av korsfestelse for å oppnå forsoning, stod opp fra de døde og steg opp til himmelen, hvorfra han vil vende tilbake.

Jesus ble kalt Jesus fra Nasaret, Jesus galileer og Jesus Kristus. Det er litt usikkert å si når Jesus levde, men det er antydning ca. år 4 f. Kr- 30/33 e. Kr.

JESUS BLIR FØDT

”Det skjedde i de dager at det gikk ut befaling fra keiser Augustus om at hele verden skulle innskriveres i manntall. Denne første innskrivningen ble holdt mens Kvirinius var landshøvding i Syria. Og alle dro av sted for å la seg innskrive, hver til sin by.

Josef dro fra byen Nasaret i Galilea, til Davids by Betlehem, siden han var av Davids hus og ætt, for å la seg innskrive sammen med Maria, som var lovet bort til ham, og som ventet barn. Og mens de var der, kom tiden da hun skulle føde, og hun fødte sin sønn, den førstefødte. Hun svøpte ham og la ham i en krybbe, for det var ikke husrom for dem. Det var noen gjeterer der i nærheten som var ute på marken og holdt nattevakt over flokken sin. Med ett sto en Herrens engel foran dem, og Herrens herlighet lyste om dem. De ble overveldet av redsel. Men engelen sa til dem:” Frykt ikke! Se, jeg forkynner dere en stor glede, en glede for hele folket. I dag er det født dere en frelser i Davids by; han er Messias, Herren. Og dette skal dere ha som tegn: Dere skal finne et barn som er svøpt og ligger i en krybbe.

Med ett var engelen omgitt av en himmelsk hærskare, som lovpriste Gud og sang: ”Ære være Gud i det høyeste, og fred på jorden blant mennesker Gud har glede i!” Da englene hadde forlatt dem og vendt tilbake til himmelen, sa gjeterne til hverandre: ”La oss gå inn til Betlehem for å se dette som har hendt, og som Herren har kunngjort for oss.” Og de skyndte seg av sted og fant Maria og Josef og det lille barnet som lå i krybben. Da de fikk se ham, fortalte de alt som var blitt sagt dem om dette barnet. Alle som hørte på, undret seg over det gjeterne fortalte. Men Maria tok vare på alt som ble sagt, og grunnet på det i sitt hjerte. Gjeterne dro tilbake. De lovet og priste Gud for alt de hadde hørt og sett; alt var slik som det var sagt dem.” (Lukas 2, 1-20)

Jesus blir født (på Brudelosjen)

OMSKJÆRELSEN - JESUS FÅR NAVN

”Da åtte dager hadde gått og han skulle omskjæres, fikk han navnet Jesus, det som engelen hadde nevnt før han ble unnfanget i mors liv.” (Lukas 2, 2)

Omskjæring har sammenheng med religion eller pubertetsseremoniell. Det er en operativ fjerning av forhuden på det mannlige lem. Det forekommer hos en rekke folk. Omskjæring var vanlig flere steder i oldtiden, ikke minst i Egypt og blant folk i Orienten. Omskjæring av gutter er beskrevet tilbake til 4300 år før Kristus. I Bibelen fortelles det om at omskjæring av guttebarn ble praktisert av israelittene. Det sies at Gud påbød Abraham og hans familie og tjenere å omskjære seg, og at påbudet ble videreført i Moseloven. Omskjæring av gutter innebærer å fjerne forhuden slik at penishodet ikke lenger er dekket med ekstra hud.

VISMENNENE HYLLER JESUS

Det var ikke uvanlig at stjernetydere forbandt en stjerne med håpet om en frelserkonge. Særlig festet de seg ved en stjerne når den gikk opp over horisonten like før soloppgang og i solens nærhet.

”Da Jesus var født i Betlehem i Judea, på den tiden Herodes var konge, kom noen vismenn fra Østen til Jerusalem og spurte: ”Hvor er jødernes konge som nå er født? Vi så hans stjerne da den gikk opp ved morgengry, og vi er kommet for å hylle ham”. Da kong Herodes hørte det, ble han svært urolig, og hele Jerusalem med ham. Han kalte sammen alle overprestene og folkets skriftlærde og spurte dem ut om hvor Messias skulle bli født.” I Betlehem i Judea,” svarte de, ”for slik står det skrevet hos profeten: Du Betlehem i Juda land er slett ikke den ringeste av fyrstene i Juda. For fra deg skal det komme en fyrste, som skal være hyrde for mitt folk Israel.”

Da kalte Herodes vismennene til seg i all stillhet og spurte dem om tiden da stjernen hadde vist seg. Så sendte han dem til Betlehem og sa:” Dra av sted og forhør dere nøye om dette barnet! Og når dere har funnet det, så meld fra til meg, for at jeg også kan komme og hylle det.” Da de hadde hørt kongens ord, drog de av sted. Og se, stjernen som de hadde sett gå opp, gikk foran dem inntil den ble stående over stedet der barnet var. Da de fikk se stjernen, ble de fylt av jublende glede. De gikk inn i huset og fikk se barnet hos moren, Maria, og de falt på kne og hyllet ham.

Så åpnet de skrinene sine og bar fram gaver til barnet; gull, røkelse og myrra (som var en harpiks av myrra-treet, som ble brukt til røkelse og parfyme.) Men i en drøm ble de varslet om at de ikke måtte vende tilbake til Herodes, og tok en annen vei hjem til sitt land.” Matteus 2, 1-12.

Vismennene er sannsynligvis kledd i persiske klær med stramme bukser og frygiske luer. Det er først på 1100-talet at vismennene blir kalt konger med kroner. Dette motivet er svært populært i malerkunst og tekstilkunst, ikke minst i billedvev. De har fått navnene Kaspar, Melchior og Balthasar.

MOSES OG LOVTAVLENE MED DE TI BUD VED SINAIFJELLET

Bildet på utsiden av Kongelosjen framstiller Moses som kommer ned fra Sinai-fjellet med lovtavlene, de ti bud, i hendene. Herren hadde sagt til Moses: ”Jeg vil komme til deg i en sky, så folket kan høre at jeg taler til deg og stoler på deg for alltid.” Hele Sinai-fjellet stod i røyk, for Herren var kommet ned på det i ild.

I 2. Mosebok 34, 27-35 kan vi lese noe av det som skjedde. ”Herren sa til Moses: Skriv ned disse ordene, for på grunnlag av disse ordene slutter jeg en pakt med deg og Israel.” Moses var hos HERREN i førti dager og førti netter, og han smakte verken mat eller drikke. Og han skrev paktens ord, de ti bud, på tavlene. Så gikk Moses ned fra Sinai-fjellet. Han hadde vitnesbyrdet, de to steintavlene, i hendene da han gikk ned fra fjellet. Moses visste ikke at det strålte av ansiktet hans fordi HERREN hadde talt med ham. Aron og israelittene så at det strålte av ansiktet hans, og de var redde for å komme nær ham. Men Moses ropte på dem, og da kom Aron og alle lederne i menigheten til ham, og han talte til dem. Siden kom alle israelittene til ham, og Moses bar fram alle budene HERREN hadde gitt ham på Sinai-fjellet. Da Moses var ferdig med å tale med dem, la han et slør over ansiktet. Men hver gang han gikk fram for HERRENS ansikt for å snakke med ham, tok han sløret bort til han skulle ut igjen. Og når han kom ut, talte han til israelittene det han hadde fått bud om. Da så israelittene hvordan det

strålte av ansiktet hans, og Moses la sløret over ansiktet igjen til han skulle inn og snakke med HERREN.”

Her står det at Moses kom ned fra Sinaifjellet etter 40 dager og 40 netter med de to lovtavlene i hendene: ”Moses visste ikke at det strålte av ansiktet hans fordi Herren hadde talt med ham”. Verbet ”strålte” kommer av det hebraiske ”karan” som henger sammen med substantivet ”keren”, som kan bety ”horn” (i bokstavelig forstand), men også ”stråler av lys”. Vi kan f. eks. se for oss solens stråler: Når vi tegner en sol som stråler, skal det ikke så mye fantasi til for å se at strålene er ”horn” som stikker ut.

På 300-tallet oversatte teologen Hieronimus Det gamle testamente fra hebraisk til latin. Han valgte altså å oversette ”keren” med at ”Moses hadde horn i pannen”, fordi han mente at det var det man kunne lese ut, ord for ord, av den hebraiske teksten. Hieronimus’ oversettelse, VULGATA, ble standardoversettelsen i den katolske kirke og toneangivende i flere hundre år, og er også bakgrunnen for at man i kirkekunsten har fremstilt Moses med horn. Noen mener at kanskje Hieronimus gjorde dette bevisst, som en måte å fremstille Moses med autoritet. Men i ettertiden er de fleste enige om at dette var en oversettertabbe. Men dette forteller også noe om hvor vanskelig det er å oversette flere hundre eller tusen år gamle tekster: Ord og uttrykk er tvetydige. I språket bruker vi ordspill, allegorier og bilder. Når vi skal oversette, må vi ta noen valg, og av og til gjør vi feil (evt. det minst riktige).

Det gamle Testamente er representert ved Moses og Aron. Gjennom de ti bud, loven, kom bevisstheten om hvilke krav som stilles til menneskene. Med disse kom bevisstheten om synden og om behovet for nåden i Jesu korsdød. Det nye Testamente er representert utenpå Brudelosjen med maleriene av Jesus og Maria, de representerer den nye pakt, de har ikke dødningehode under føttene, slik som Moses og Aron, som representerer den gamle pakt.

FLUKTEN TIL EGYPT

”Da vis-mennene var dratt, viste Herrens engel seg for Josef i en drøm og sa: ”Stå opp, ta barnet og moren med deg og flykt til Egypt, og bli der til jeg sier fra! For Herodes kommer til å drepe det”. Han stod da opp, tok barnet og moren og dro samme natt av sted til Egypt. Etter at Herodes var død, viste Herrens engel seg i en drøm for Josef i Egypt og sa: ”Stå opp, ta barnet og moren med deg og dra til Israels land, for de som stod barnet etter livet, er døde.” (Matteus 2, 13-15)

MARIA, JESU MOR

På dette maleriet er Maria fremstilt som den opphøyde, hellige Maria, som løfter sine håndflater opp foran brystet. Med denne gesten uttrykker hun lydighet og underkastelse. I apokryfe skrifter står det at hennes foreldre var Anna og Joachim. Maria var gift med tømmermannen, Josef. Hun er omtalt i flere evangelier og Apostlenes Gjerninger. Maria ble tidlig gjenstand for legendedannelse. Mariadyrkelsen var særlig sterk i middelalderen, men med reformasjonen forsvant Mariadyrkelsen fra de protestantiske kirker. Den romersk katolske kirke har proklamert dogmer om Marias ubesmittede unnfangelse (1854) og himmelfart (1950). I 1964 ble Maria erklært som ”kirkens mor”. Maria blir ofte kalt Jomfru Maria etter tradisjonen om Jesu unnfangelse ved Den hellige ånd. I katolsk tradisjon brukes også Madonna og Vår frue.

Maria hadde veldig stor betydning i utviklingen av middelalderens religiøse og folkelige liv. Det er som religiøs skikkelse i kristendommen, og forbilde i fortellinger og legender at Maria har hatt og har stor betydning. Maria og livet hennes har vært et populært motiv i bildende kunst. Hun har vært et hovedmotiv hos de store mestere i malerkunsten, ikke minst for Rafael som vi hører om i forbindelse med takmaleriet i Kongsberg kirke. Hun er også mye avbildet i ikonmalingen. Maria har også gitt inspirasjon til musikk og litteratur. Til minne om Maria feirer den norske kirke Maria budskapsdag.

Et utdrag av Marias lovsang i Lukas 1,45 ff. der hun lovpriser Gud som har utvalgt henne til å være mor til Jesusbarnet: «Min sjel lovpriser Herren, og min ånd fryder seg over Gud, min frelser. For han har sett til sin ringe tjenerinne. Fra nå av skal alle slekter prise meg salig, for store ting har han gjort mot meg, han den mektige; hellig er hans navn. Hans miskunn varer fra slekt til slekt for dem som frykter ham. Han gjorde storverk med sin sterke arm; han spredte dem som går med hovmodstanker, og støtte herskere ned fra tronen, men de små opphøyet han. Han mettet de sultne med gode gaver, men sendte de rike tomhendte fra seg. Han tok seg av sin tjener Israel så han kom i hu sitt løfte til våre fedre, og viste miskunn mot Abraham og hans ætt - til evig tid.»

JESUS OG BARNA

”De brakte små barn til Jesus for at han skulle legge hendene på dem og be, men disiplene viste dem bort. Da sa Jesus:” La de små barna være, og hindre dem ikke i å komme til meg! For himmelriket tilhører slike som dem.” Og han la hendene på dem. Så brøt han opp derfra.” (Matteus 19, 13-15)

Mye av midtpartiet på Kongestolveggen viser hvordan Gud ble menneske. Bibelhistoriene som handler om dette er Budskapet til Maria, Jesus blir født, Jesus blir båret fram i tempelet, Omskjærelsen, Vismennene hyller Jesus og Flukten til Egypt.

Barn hadde en helt annen status i samfunnet den gangen enn de har i dag. Samfunnsmessig var barn i antikken svært utsatt og sårbare. Det var perioder der en fjerdedel av alle barn døde i løpet av det første leveåret, og nesten halvparten før de var ti år. Den gangen hadde de vel ikke innsikt i hvordan barn tenker. Men det de visste noe om, det var hvordan voksne tenkte om barna og deres lave posisjon. Derfor var det så sjokkerende at Jesus ba dem om å bli som barn. Det innebar å innta en posisjon uten noen form for status eller makt. Det innebar å bli en som ikke har noe som helst å vise til eller bidra til noe i samfunnet. Barne-stadiet var nemlig et nødvendig onde på veien til å bli et tenkende menneske. I antikkens filosofi ble barna sett på som ufullstendige vesener, halvveis mennesker, på linje med slaver og barbarer. Noen filosofer sammenlignet barna med dyr som skulle temmes for å bli hele mennesker. Og det å kalle en voksen mann for gutt eller barn var fornærmende. Inn i denne situasjonen og med disse assosiasjonene er det altså at Jesus henter fram et barn og setter det i sentrum. Og ikke bare det, han sier til og med at den som ikke blir som dette barnet, ikke kommer inn i himmelriket. For disiplene var nok dette sjokkerende.

Jesus og barna (nederst ved gulvet)

DEN TAKKNEMLIGE SAMARITAN

”På reisen til Jerusalem dro Jesus gjennom grenselandet mellom Samaria og Galilea. Da han var på vei inn i en landsby, kom ti spedalske menn imot ham. De ble stående langt unna og ropte: ”Jesus, mester, ha barmhjertighet med oss!” Han så dem og sa: ”Gå og vis dere for prestene!” Og mens de var på vei dit, ble de rene.

Men én av dem kom tilbake da han merket at han var blitt frisk. Han lovpriste Gud med høy røst, kastet seg ned for Jesu føtter med ansiktet mot jorden og takket ham. Denne mannen var en samaritan. Jesus sa: ”Ble ikke alle ti rene? Hvor er da de ni? Var det ingen andre enn denne fremmede som vendte tilbake for å gi Gud æren?” Og han sa til ham: ”Reis deg og gå! Din tro har frelst deg.” (Lukas 17, 11-19)

Jødene i bibelsk tid var redde for å bli smittet av den typen spedalskhet som da var vanlig. Denne fryktede sykdommen kunne angripe en persons nerveender, og føre til varig skade og vansiring. De som ble angrepet av sykdommen, ble satt i karantene, og måtte advare andre om tilstanden sin. De jødiske religiøse lederne laget regler for spedalskhet som gikk lenger enn det som stod i skriften. For eksempel forbød rabbinske regler noen å komme nærmere enn ca. to meter. Men hvis det blåste, måtte ingen komme nærmere enn ca. 45 meter. Noen talmudister mente at Skriftens krav om at spedalske skulle bo «utenfor leiren», betydde at de måtte bo utenfor bymurene. Da kunne en rabbiner, som så en spedalsk inne i byen, finne på å kaste steiner etter han og si: «Gå din vei! Du skitner til andre.»

KVINNEN SOM RØRTE VED JESU KAPPE

”Det var en kvinne der som hadde hatt blødninger i tolv år. Hun hadde lidd mye hos mange leger. Alt hun eide, hadde hun brukt uten å bli hjulpet; det var heller blitt verre med henne. Hun hadde fått høre om Jesus og kom nå bakfra i folkemengden og rørte ved kappen hans. For hun tenkte: ”Om jeg så bare får røre ved klærne hans, blir jeg frisk.” Med en gang stanset blødningen, og hun kjente på kroppen at hun var blitt helbredet for plagen.

I det samme kjente Jesus at en kraft gikk ut fra ham, og han snudde seg i folkemengden, og sa: ”Hvem rørte ved klærne mine?” Disiplene sa: ”Du ser hvordan folk trenger seg inn på deg, og så spør du hvem som rørte ved deg!” Men Jesus så seg omkring for å få øye på den som hadde gjort det. Kvinnen skalv av redsel, for hun visste hva som hadde skjedd med henne, og hun kom og kastet seg ned for ham og fortalte ham alt som det var. Da sa han til henne: ”Din tro har frelst deg, datter. Gå bort i fred. Du skal være frisk og kvitt plagen din”. (Markus 5, 25-34)

Denne kvinnen hadde blødninger, og derfor var hun ifølge den tidens mentalitet «uren.» Hun var en

kvinne som ble satt utenfor. Hun kunne ikke ha stabile relasjoner, ingen ektemann, ingen familie og ingen normale relasjoner fordi sykdommen gjorde henne «uren.» Hun levde alene med et hjerte som var såret.

EVANGELISTEN LUKAS

Offerdyret, oxen, er blitt symbolet for evangelisten Lukas. Oksen ligger ved hans føtter. I første kapittel i Lukas-evangeliet leser vi om presten Sakarja som ofrer i tempelet. Han gikk inn i tempelet og utførte en offerhandling. Offerdyret, oxen, viser og til historien om Jesus på korset. Lukas er også forfatteren til Apostlenes gjerninger. Han hadde god utdanning, og legger mer vekt på å framstå som historiker enn det de andre evangelistene gjør.

Evangeliet ble trolig skrevet til ikke-jøder, men er også preget av et nært forhold til jødisk miljø og historie. Lukasevangeliet ble skrevet ca. 75-90 e. Kr.

Lukas fulgte Paulus på hans misjonsreiser. Både Lukasevangeliet og Apostlenes gjerninger begynner

med et forord der forfatteren gjør rede for prinsippene han bruker i skrivingen. Forfatteren Lukas følger mønstre fra samtidens biografi- og historieskriving, og legger stor vekt på å gjengi sine kilder nøyaktig. Han skriver avansert gresk, og er godt skolert i antikkens talekunst, retorikken. Stilen er mer litterær og forseggjort enn det som ellers er vanlig i Det nye testamente. Han er fortrolig med tradisjoner, ritualer og symboler fra jødedommen på sin tid.

Forfatteren kan ha hatt en ikke-jødisk bakgrunn, men kjente Det gamle testamente svært godt. Hans evangelium inneholder de mest gripende lignelsene: Den barmhjertige samaritan, Den bortkomne sønn, Fariseeren og tolleren, Det fortapte får, Det store gjestebudet, Den rike bonden m.m. Lukasevangeliet har hatt stor betydning for malerkunsten. Rembrants kjente maleri Den fortapte sønns hjemkomst viser en gripende scene fra Lukas 15, 11-32. Det henger i Vinterpalasset i St. Petersburg.

EVANGELISTEN JOHANNES

Evangeliet etter Johannes ble til sist av de fire evangeliene. Det skiller seg ut både i stil, språkbruk og innhold mye fra de andre. Evangeliet fremstår som mer meditativt og filosofisk. Det har tydelig en bakgrunn i jødisk miljø, men står også i spenning til det. Ørnen er blitt symbolet for Johannes. Ørnen løfter seg mot det høye, og var et symbol på Kristi himmelfart. Evangeliet etter Johannes skiller seg på mange måter fra de andre. Det har et mer høytidelig språk, og bruker helt andre bilder. Hos Johannes forteller Jesus om seg selv som "sannheten og livet, livets brød, veien og det sanne vintre". Johannes legger vekt på å vise at Jesus er helt klar over at han er Messias, Guds sønn. Hans evangelium ble skrevet ca. 90-95 e. Kr. Evangelisten Johannes var også en av disiplene. Han skrev også Johannes Åpenbaring.

Evangelisten Johannes og apostelen Jakob var brødre, de ble kalt Tordensønnene. De hadde arbeidet som fiskere ved Genesaretsjøen. Johannes, Jakob og Peter ble ledere for de jøde-kristne i Jerusalem etter pinsehelgen. Disse tre fikk være sammen med Jesus i de mest betydningsfulle anledninger og hendelser. Johannes var den såkalte navnløse apostelen som Jesus elsket, som opplevde Forklarelsen på berget, lå ved Jesu bryst under den siste nattverd, var den eneste apostelen som stod under korset langfredag, løp til graven påskemorgen foran den eldre og langsommere Peter, gjenkjente den oppstandne Jesus ved Genesaretsjøen, også kalt Tiberiassjøen, og som senere tok ansvar for Maria, Jesu mor.

MISJONSBEFALINGEN OG AVSKJED

"Men de elleve disiplene dro til Galilea, til det fjellet der Jesus hadde sagt han ville møte dem. Og da de fikk se ham, falt de ned og tilba ham, men noen tvilte. Da trådte Jesus fram og talte til dem: Jeg har fått all makt i himmelen og på jorden. Gå

derfor og gjør alle folkeslag til disipler: Døp dem til Faderens og Sønnens og Den hellige ånds navn, og lær dem å holde alt det jeg har befalt dere. Og se, jeg er med dere alle dager inntil verdens ende.” (Matteus 28, 16-20)

”Så førte han dem ut mot Betania, og han løftet hendene og velsignet dem. Og mens han velsignet dem, skiltes han fra dem og ble tatt opp til himmelen. De falt på kne og tilba ham. Så vendte de tilbake til Jerusalem i stor glede. Siden var de stadig i tempelet og lovpriste Gud.” (Lukas 24, 50-53)

Bildene på Kongestolveggen minner om Jesu guddommelige makt og gjerning blant menneskene - i en gammel bildetradisjon der selv de som ikke kunne lese og skrive kunne få med seg budskapet. Denne veggen er en slags refleksjon som ble prediket fra prekestolen, og kanskje har gitt prestene inspirasjon.

Maleriene på alterveggen

NATTVERDEN

”Mens de holdt måltid, tok Jesus et brød, takket, brøt det, gav disiplene og sa: ”Ta i mot og spis! Dette er min kropp.” Og han tok et beger, takket, gav dem og sa: ”Drikk alle av det! For dette er mitt blod, paktens blod, som blir utøst for mange så syndene blir tilgitt. Jeg sier dere: Fra nå av skal jeg ikke drikke av denne frukten av vintreet før den dagen jeg drikker den ny med dere i min Fars rike”. (Matt. 26, 26-29)

På bildet ser vi Jesus sitter ved midten av bordet sammen med disiplene. Han som reiser seg ved enden av bordet, er Judas Iskariot, som går fra dem. Under måltidet hadde Jesus sagt: ”Sannelig, jeg sier dere: En av dere skal forråde meg”. Da ble disiplene meget bedrøvet. Judas, han som forrødte ham, spurte da: ”Det er vel ikke meg?” ”Du har selv sagt det,” svarte Jesus. Da de hadde gått ut til Oljeberget, sa Jesus til dem: ”I natt kommer dere til å vende dere fra meg.”

JESUS SOM BARN I TEMPELET

”Hvert år pleide Jesu foreldre å dra til Jerusalem for å feire påske. Da han var blitt tolv år, dro de som vanlig opp til høytiden. Men da høytidsdagene var over og de skulle hjem, ble gutten Jesus igjen i Jerusalem uten at de visste det. De trodde han var med i reisefølget, og gikk en dagsreise før de begynte å lete etter ham blant slektninger og venner. Da de ikke fant ham, vendte de tilbake til Jerusalem for å lete etter ham der.

Først etter tre dager fant de ham i tempelet. Der satt han blant lærerne, lyttet til dem og stilte spørsmål. Alle som hørte ham, undret seg over hvor forstandig han var og over hvor godt han svarte. Da foreldrene så ham, ble de slått av undring, og hans mor sa: «Barnet mitt, hvorfor har du gjort dette mot oss? Din far og jeg har lett etter deg og vært redde.» Men han svarte:” Hvorfor lette dere etter meg? Visste dere ikke at jeg må være i min Fars hus?” Men de forsto ikke hva han mente med det han sa til dem.

Så ble han med hjem til Nasaret og var lydlig mot dem. Men hans mor tok vare på alt dette i sitt hjerte. Og Jesus gikk fram i alder og visdom. Han var til glede for Gud og mennesker.” (Lukas 2, 41-52)

Jesus som barn i tempelet
(på alterveggen, mot nord)

Maleriet viser Jesu debut som forkynner. Tolvåringen sitter på en opphøyet trone med hendene ut til sidene med en åpen og inviterende gest. Omkring står alle de skriftlærde, dypt konsentrert og reflekterende over det som blir formidlet fra tronen. Dette er et naturlig motiv ved siden av en prekestol, og ikke minst viktig i en periode da forkynnelsen av ”Ordet” var i sentrum. Presten på prekestolen var et medium for Gud. Det var Kristus som talte gjennom ham.

FOTVASKINGEN

”Det var like før påskehøytiden, og Jesus visste at hans time var kommet da han skulle gå bort fra denne verden og til sin Far. Han hadde elsket sine egne som var i verden, og han elsket dem helt til det siste.

De holdt måltid. Djevelen hadde alt gitt Judas, sønn av Simon Iskariot, den tanken i hjertet at han skulle forråde ham. Jesus visste at Far hadde gitt alt i hans hånd, og at han var utgått fra Gud og gikk til Gud. Da reiser han seg fra måltidet, legger av seg kappen, tar et linklede og binder det om seg. Så heller han vann i et fat og begynner å vaske disiplenes føtter og tørke dem med linkledet som han har rundt livet. Han kommer til Simon Peter. Peter sier: ”Herre, vasker du mine føtter?” Jesus svarte: ”Det jeg gjør, forstår du ikke nå, men du skal forstå det siden.” ”Aldri i evighet skal du vaske føttene mine,” sier Peter. ”Hvis jeg ikke vasker deg, har du ingen del i meg,” svarte Jesus. Da sier Peter: ”Herre, ikke bare føttene, men hendene og hodet også!” Jesus sier til ham: ”Den som er badet, er helt ren og trenger bare å vaske føttene. Dere er rene - men ikke alle.” For han visste hvem som skulle forråde ham. Derfor sa han: ”Dere er ikke alle rene.”

Da han hadde vasket føttene deres og tatt på seg kappen, tok han plass ved bordet igjen. Så sa han til dem: ”Forstår dere hva jeg har gjort for dere? Dere kaller meg mester og herre, og dere gjør det med rette, for jeg er det. Når jeg er herren og mesteren, og har vasket deres føtter, da skylder også dere å vaske hverandres føtter. Jeg har gitt dere et forbilde: Slik jeg har gjort mot dere, skal også dere gjøre. Sannelig, sannelig, jeg sier dere: Tjeneren er ikke større enn herren sin, og utsendingen er ikke større enn han som har sendt ham. Nå vet dere dette. Og salige er dere så sant dere også gjør det.” (Johannes 13, 1-17)

Fotvaskingen
(på nordsiden av alterveggen)

Johan Diderich von Dram

Johan Diderich von Dram var født i 1723, han døde på Kongsberg i 1798 og ble begravd der 1. desember 1798, da oppgis alderen til 73 år. Etter dette var Johan født i 1725.

Von Dram var en utpreget representant for laugstidens håndverkere med en allsidig malerutdannelse og en variert virksomhet fra vanlig anstrykerarbeid til portrettkunst i tidens stil. Han ble sannsynligvis utdannet hos sin far, Christopher Christophersen von Dram, som var malermester og kontrafeier på Strømsø, senere Bragernes i Drammen.

Vi finner Johan Diderich von Dram på Kongsberg i april–mai 1760 som entreprenør for de utvendige malerarbeidene på den nye kirken som da var under bygging. Han kittet, malte platene på taket og forgylte jernarbeid, i dette tilfelle monogrammer til kong Frederik V og årstallet 1761 på øst- og vestveggen av kirken. I april overtok han og det innvendige malerarbeidet etter Søren Daugaard, som da ble ansatt ved Kongsberg Sølvverk som skoginspektør.

Entreprisen omfattet anstrykning, så vel som marmorering, forgylling og billedmessig utsmykning. Fra Daugaard overtok von Dram den svenske malersvennen Eric-Gustaf Tunmark, som ble i hans tjeneste til mai 1764 (han er omtalt tidligere). Både orgelet og kongestolen ble malt og forgylt, og von Dram kjøpte flere ganger inn malerverer og gull.

På grunn av for liten plass til orgelet ble alterveggen straks etter innvielsen av kirken flyttet lenger ut i rommet og forandret. For alterveggen laget von Dram og treskjærer Hendrich Bech en modell i papp i full størrelse og malte et prøvestykke. Etter denne planen skulle alterveggen utstyres med fire religiøse malerier, og likedan under kongelosjen skulle en ha en serie malerier, alle med scener fra Jesu liv, samt bilder med de fire evangelistene. Von Dram hadde funnet ut at Tunmarck ikke var skikket til å utføre dette arbeidet. Under en reise som han og Bech foretok til København i 1764 for å få habile folk til å takserer deres arbeid, fikk von Dram engasjert en malersvenn ved navn Niels Thaaning, som utførte dette malerarbeidet i løpet av de to følgende år. (Thaaning er omtalt tidligere). Ikke minst de tre maleriene som sammen med von Dram's "prøvestykke" smykker alterveggen, glir med sin utsøkte form, varme koloritt og forgylte gjennomskårne rokokkorammer inn i veggens helhet.

I motsetning til kirkerommet for øvrig brukte von Dram, da han marmorerte alterveggen, en varm agatmarmorering og rikelig forgylling, foruten "gardiner" med frynser og skymaling under orgelgalleriet, slik at prekestolalteret fremstår som et praktfullt og dominerende sentrum i kirken. Til slutt følger von Drams eneste maleri i kirken.

Maleriet på sydsiden av alterveggen

JUDAS OG DE TRETTI SØLVPENGEN

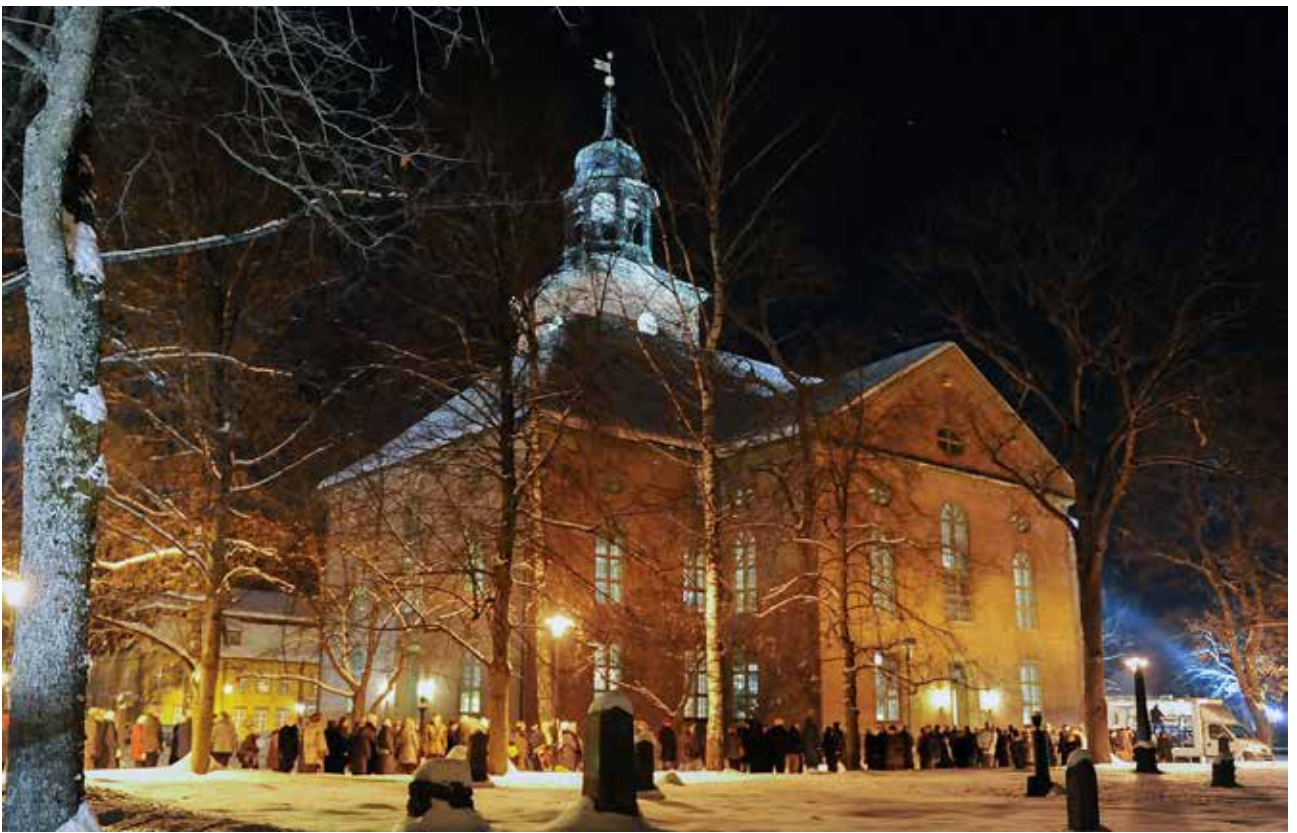
”Men da Judas, han som hadde forrådt ham, så at Jesus var blitt dømt, angret han og gikk med de tretti sølvpengene tilbake til overprestene og de eldste og sa: ”Jeg syndet da jeg forrådde en uskyldig og sendte ham i døden.” ”Hva angår det oss?” svarte de. ”Det blir din sak.” Da kastet han pengene inn i tempelet, og forlot stedet. Og han gikk bort og hengte seg. Overprestene tok sølvpengene, men sa: ”Det er ikke lov å la dem gå i tempelets kasse, for det er blodpenger.”

De besluttet å kjøpe pottemakerens åker for pengene og bruke dem til gravplass for fremmede. Derfor blir den åkeren kalt Blodåkeren den dag i dag.”

Slik ble det ordet oppfylt som er talt gjennom profeten Jeremia: «De tok tretti sølvstykker, den pris han ble verdsatt til, han som Israels barn lot verdsette; og de ga dem for pottemakerens åker, slik som Herren påla meg.» (Matt. 27, 1-10)

Judas og de tretti sølvpengene
(på sydsiden av alterveggen)

KILDER:

1. Bibelen, Det norske bibelselskap, oversettelse 1978
2. Det nye testamente, Juritzen forlag 2015
3. Andreas Bugge og Henning Alsvik: Kongsberg kirke, Forlag Land og kirke 1962
4. Gunvor T. Bøen og Hølje Bøen, fotograf Jiri Havran:
Kongsberg kirke – Bergstadens juvel, Arfo forlag 2003
5. J. Ursin: Kristne symboler, Utgitt av Land og kirke 1975
6. Hans Biedermann: Symbolleksikon, J. W. Cappelens Forlag 1998
7. Tove Heidi Hanssen: Lyset i taket i Kongsberg kirke Langs Lågen 2010
8. Gunvor Bøen: Maleren Niels Thaaning, Langs Lågen 2011
9. Norsk kunstnerleksikon
10. Norsk biografisk leksikon

Kirken i
Kongsberg